

گزارش پژوهشی

نقش بیمه در تعدیل و کاهش نابرابری اجتماعی

گزارش پژوهشی، شماره ۸۷

بهار ۱۴۰۰

پژوهشکده بیمه

گروه پژوهشی مطالعات کلان بیمه، میز تخصصی مطالعات اجتماعی

شناسنامه عمومی گزارش پژوهشی	
عنوان	نقش بیمه در تعدیل و کاهش نابرابری اجتماعی
مستندات و شماره قرارداد	-
کارفرما	پژوهشکده بیمه
مجری گزارش	دکتر اسداله نقدی (راهبر میز مطالعات اجتماعی)
همکاران اصلی گزارش	معصومه مهرگان و دکتر مهدی مالی امیری
ناظر داخلی	دکتر لیلی نیاکان (عضو هیات علمی گروه پژوهشی مطالعات کلان بیمه)
تاریخ شروع اجرای گزارش	آذر ۱۳۹۹
تاریخ اتمام گزارش	اسفند ۱۳۹۹

پیشگفتار

جامعه مدرن امروزی دارای پیچیدگی‌های بسیار و در عین حال مملو از مخاطرات زیستی، طبیعی و انسانی است. تغییرات اقلیمی، جنگ‌ها و شیوع کرونا مثال‌های زنده این مخاطرات و به تعبیر متفکر آلمانی اولریش بک، ظهور و تحقق "جامعه ریسک" است. به دلایل بسیاری تصور زندگی امروزی بدون نهاد بیمه غیر ممکن است. نهاد بیمه و تمام فعالیت‌ها، سیاست‌ها و برنامه‌های این صنعت "دست‌آورد مهم اقتصادی-اجتماعی" بشر محسوب می‌شود. داده‌های حاصل از مقایسه‌های جهانی توسط موسسات تخصصی بیمه نشان می‌دهد در کشورهایی که نه تنها از نظام تامین اجتماعی وسیع بلکه از پوشش بیمه‌های اجتماعی، اختیاری و بازرگانی گسترده‌تری برخوردارند (اشخاص، کسب و کارها، صنایع و مسئولیت‌ها؛ خدمات، ضمانت و پوشش‌های بیمه مکفی دارند)، سطح پائین‌تری از نابرابری و تحقق بیشتر عدالت اجتماعی را در آن‌ها شاهد هستیم.

بنابراین شاید در نگاه اول بیمه‌های اختیاری و بازرگانی بیشتر معطوف به افراد برخوردار جامعه و مالکان فعالیت‌ها و امور تولیدی، تجاری و خدماتی بزرگ باشد اما در حقیقت بیمه چه اختیاری و بازرگانی و چه اجباری و اجتماعی به تحقق عدالت اجتماعی کمک می‌کند؛ نه تنها کسب و کارها و صنایع بزرگ بلکه کوچکترین واحدها نیازمند پوشش‌های قدرتمند بیمه‌ای هستند زیرا در صورت بروز خسارت و حادثه توان جبران ضرر یا لااقل امکان ادامه کسب و کار را خواهند داشت و این به معنای نرخ بیکاری پایین‌تر و فقرای کمتر می‌باشد، حتی کسب و کارهای خانوادگی کوچک و اقشار کم برخوردار و آسیب‌پذیر نیز در صورت ضرر و زیان، شوک و حوادث و بحران‌ها همه هستی خود را نخواهند باخت زیرا امکان جبران ضرر و زیان برایشان با پشتوانه‌هایی مانند حمایت دولت و نظام بانکی، بخصوص "صنعت بیمه" میسر است.

برخی بیمه‌ها مانند بیمه سلامت مستقیماً و بیمه‌های بازرگانی غیرمستقیم بر توزیع عادلانه‌تر مواهب توسعه و عدالت اجتماعی موثر هستند. واحدهای اقتصادی و کسب و کارهای بزرگ نه تنها با ایجاد اشتغال و پرداخت بخش مهمی از حق بیمه کارگران و شاغلین خود بلکه با پرداخت مالیات و عوارض به دولت و نهادهای حمایتی مانند صندوق‌های بازنشستگی، به تامین امنیت اقتصادی و عدالت اجتماعی در جامعه کمک می‌کنند.

بنابراین با برخورداری از خدمات بیمه و امنیت، سرمایه‌ها و اموال در برابر بحران و سوانح آسیب کمتری می‌بینند و در نتیجه نیروی کار و کارگران این واحدها فرصت کار و کسب معاش و معیشت پایدار پیدا می‌کنند و

این چرخه به توسعه پایدار و عدالت توزیعی منجر می‌شود.

انجمن بیمه ژنو در سال ۲۰۲۰ پیش‌بینی کرده که در کشورهای فقیر جهان بخش عمده‌ی خسارت‌های ناشی از فجایع، حوادث و شوک‌ها بدون پوشش بیمه باقی می‌مانند، در حالی که در کشورهای با درآمد بالا این سهم (شکاف محافظتی) زیر ۵۰٪ است. همچنین برآورد شده تغییرات اقلیمی فعلی تا دهه‌های آینده نابرابری اجتماعی در کشورهای کم درآمد را تشدید خواهد کرد^۱. در این زمینه، بیمه مخاطرات ناشی از تغییرات اقلیمی یک حوزه نوظهور در صنعت بیمه است که در آن راه‌های ابتکاری برای کاهش این اثرات طراحی خواهد شد.

از نظر موسسات تخصصی صنعت بیمه، یکی از مهمترین جنبه‌های نابرابری اجتماعی، تأثیر منفی آن بر ثبات و انعطاف‌پذیری اقتصاد و جوامع است. از زاویه کلان، نابرابری باعث کاهش توانایی اقتصاد برای توسعه پایدار در مسیر رشد بالقوه بوده و بیمه وسیله تعدیل این نابرابری‌ها و ابزاری برای داشتن جامعه ایمن‌تر و اقتصاد پویاتر است.

تأثیرات مثبت صنعت بیمه (بر توسعه و تعدیل اجتماعی) را می‌توان از طریق کمک به رشد اقتصادی پایدار و پویاتر، آسیب‌پذیری کمتر در برابر بحران‌های مالی، کاهش خطر ناآرامی‌های اجتماعی و خشونت سیاسی ملاحظه کرد. از این رو، توجه به منافع و آثار روشن صنعت بیمه ضرورت زندگی در هزاره سوم است. گزارش حاضر، ترجمه خلاصه گزارشی است که توسط انجمن بیمه ژنو در سال ۲۰۲۰ در موضوع نقش بیمه در کاهش نابرابری اجتماعی تهیه شده است. بدین وسیله از جناب آقای دکتر نقدی، راهبر میز مطالعات اجتماعی پژوهشکده بیمه، و همکاران‌شان برای ترجمه و انتشار این گزارش تشکر می‌نمایم.

دکتر حمید کردبچه

رئیس پژوهشکده بیمه

^۱ - به مشکل تغییرات اقلیمی باید شیوع کرونا هم اضافه شود که خسارت ناشی از آن‌ها، مشکلات اقتصادی و چالش‌های اجتماعی را تشدید خواهند کرد.

بیمه ابزاری برای جهانی بهتر است.

انجمن بیمه ژنو

خلاصه مدیریتی

بیمه به عنوان یکی از تاثیرگذارترین نهادهای جوامع مدرن و توسعه یافته محسوب می‌شود. در عین حالی که بیمه یک ابزار برای تضمین و مدیریت ریسک است اما در شرایط بی‌ثباتی اقتصادی و نابرابری اجتماعی امکان گسترش صنعت بیمه و افزایش ضریب نفوذ یا وجود ندارد و یا به شدت با مشکل مواجه می‌شود. در خصوص بیمه‌های بازرگانی و اختیاری تصور اولیه این است که به اندازه بیمه‌های همگانی و اجباری مانند تامین اجتماعی، سلامت در ایجاد امنیت و عدالت اجتماعی موثر نیستند اما داده‌های جهانی نشان می‌دهد که حتی بیمه‌های اختیاری نیز در شکوفائی اجتماعی و عدالت توزیعی اثر قابل توجهی دارند. از مهمترین جنبه‌های تاثیر بر نابرابری اجتماعی، تأثیر مثبت آن بر ثبات اقتصادی و تاب‌آوری اجتماعی جوامع است.

در سطح کلان، نابرابری‌ها بر ظرفیت اقتصاد جهت توسعه پایدار و با ثبات و جبران زیان‌های مالی و از دست دادن دارایی‌ها در اثر بروز شوک‌ها، تأثیر می‌گذارد. این اثرات به واسطه کاهش رشد اقتصادی پویا و بروز ناپایداری، منجر به آسیب‌پذیری بالاتر در مقابل بحران‌های مالی شده و احتمال بیکاری و آسیب‌پذیری اقشار و دهک‌های درآمدی پایین را در شرایط بحرانی و رکود، تعطیلی کسب و کارهای بزرگ و کوچک مهیا می‌کند. در صورت نبود سیستم تحمل مخاطرات و ریسک‌های احتمالی در یک نظام اقتصادی-اجتماعی (مانند بیمه) خطر ناآرامی‌های اجتماعی و خشونت سیاسی نیز افزایش می‌یابد. از این رو، توجه به محصولات و راهکارهایی که به تعدیل توزیع درآمد و ثروت کمک کند، از کارکردها و مزایای ویژه صنعت بیمه به شمار می‌رود. این گزارش به بحث تاثیر بیمه‌ها بر تعدیل و کاهش نابرابری‌های اجتماعی و مطالعه و بررسی ارتباط صنعت بیمه و نابرابری‌های اجتماعی و مضیقه‌های احتمالی متاثر از بحران شیوع کرونا و گسترش نقش و کارکردهای صنعت بیمه در کاهش و تعدیل نابرابری‌های اجتماعی و ارائه برخی راه‌حل‌های سیاستگذاری با استفاده از ابزار بیمه می‌پردازد.^۱

^۱ این گزارش ترجمه‌ای است از خلاصه یک مطالعه در انجمن بیمه ژنو (Geneva Association) با عنوان: The role of insurance in mitigating social inequality متن لاتین گزارش یاد شده در وب سایت انجمن به نشانی www.genevassociation.org قابل دسترس است. متن اصلی و مفصل گزارش نیز توسط همکاران میز مطالعات اجتماعی در دست ترجمه است.

فهرست

۷.....	مقدمه
۷.....	الگوهای جهانی نابرابری ثروت
۸.....	دیدگاه ریسک و تاب‌آوری
۹.....	راه‌حل‌های بیمه‌ای
۱۳.....	جمع بندی
۱۴.....	توصیه‌های سیاستی

مقدمه

افزایش سطح نابرابری اجتماعی، از نظر درآمد و ثروت، به یک "چالش بزرگ زمان ما" تبدیل شده است (باراک اوباما رئیس جمهور پیشین ایالات متحده). همه‌گیری جهانی بیماری کووید ۱۹ نیز به این چالش افزوده است زیرا احتمالاً این همه‌گیری اثرات اقتصادی و اجتماعی بلندمدتی را در مقیاس جهانی بدنبال خواهد داشت، از جمله مالیات‌ها بسیار کاهش خواهد یافت و این امر معضلی برای دولت‌ها جهت مقابله با نابرابری اجتماعی و فقر روزافزون خواهد بود.

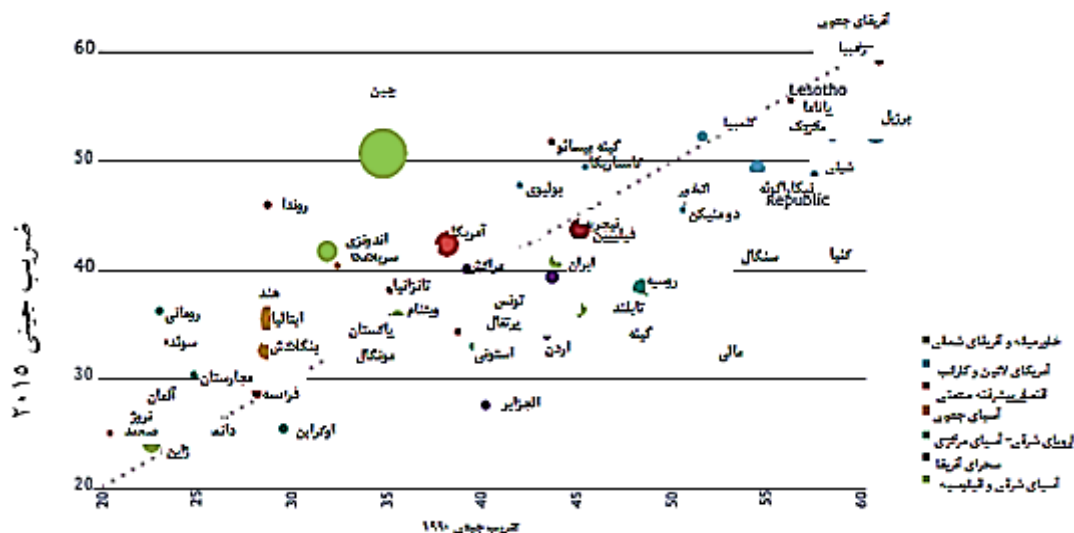
الگوهای جهانی نابرابری ثروت

مفهوم نابرابری آن‌چنان که در پرفروش‌ترین کتاب "سرمایه در قرن بیست و یکم" توسط توماس پیکتی تحلیل شده است، راه پرپیچ و خمی را از دنیای دانشگاه به خط مقدم سیاست به نمایش گذاشته است. با گفتن این نکته منظور این است که بررسی داده‌های مربوطه نشان می‌دهد که افزایش نابرابری در درآمد و ثروت تنها یک روند جهانی و همه‌گیر نیست، بلکه باید در سطح کشوری مورد بررسی قرار گیرد که در آن‌جا سیاست‌های داخلی قادر به ایجاد تغییر هستند. دهه ۱۹۸۰ به عنوان نقطه عطفی برای نابرابری شاهد تغییرات عمده در سیاست‌ها مانند اصلاحات ریگان-تاچر در جهان غرب و آغاز آزادسازی و کاهش مقررات دست و پاگیر در تجارت چین و هند بود.

در نتیجه، ثروت و درآمد خالص ملی به طور قابل توجهی رشد کرده و نابرابری بین کشورها کاهش یافته است. از طرف دیگر، این اصلاحات به گسترش بیشتر نابرابری در این کشورها منجر شده است.

یکی از معیارهای متداول برای اندازه‌گیری نابرابری ضریب جینی است. شکل (۱) سطح فعلی نابرابری درآمد را با آنچه که یک نسل پیش برای تعدادی از کشورها گزارش شده مقایسه می‌کند؛ کشورهای بالاتر از خط ۴۵ درجه با اندازه‌گیری بر حسب ضریب جینی شاهد افزایش نابرابری بوده و کشورهای زیر این خط کاهش نابرابری را تجربه کرده‌اند.

شکل (۱) نابرابری درآمد بین سال‌های ۱۹۹۰ - ۲۰۱۵ (بر اساس درآمد قابل تصرف یا مصرف خانوار)

منبع: اتکینسون و همکاران (۲۰۰۷)، وب سایت بانک جهانی

<http://iresearch.worldbank.org/Povcalnet/home.aspx>

دیدگاه ریسک و تاب‌آوری

برای شرکت‌های بیمه، یکی از مهمترین جنبه‌های نابرابری اجتماعی، تأثیر آن بر ثبات اقتصادی و تاب‌آوری جوامع است شکل (۲). در سطح کلان، نابرابری بر ظرفیت اقتصاد برای توسعه هموار در مسیر رشد بالقوه خود و به حداقل رساندن زیان‌های درآمدی و از دست دادن دارایی‌ها در اثر بروز شوک‌ها و حوادث غیر مترقبه، تأثیر می‌گذارد.

این اثرات [ناشی از نابرابری‌ها] از طریق رشد اقتصادی با پویایی و پایداری کمتر، منجر به آسیب‌پذیری بالاتر در برابر بحران‌های مالی شده و حتی خطر ناآرامی‌های اجتماعی و فشار سیاسی را فراهم می‌کند. از این‌رو، توجه به محصولات و راهکارهایی که به تعدیل توزیع درآمد و ثروت و کاهش روند افزایشی نابرابری‌ها کمک کند، در مرکز توجه و علاقه صنعت بیمه قرار می‌گیرد.

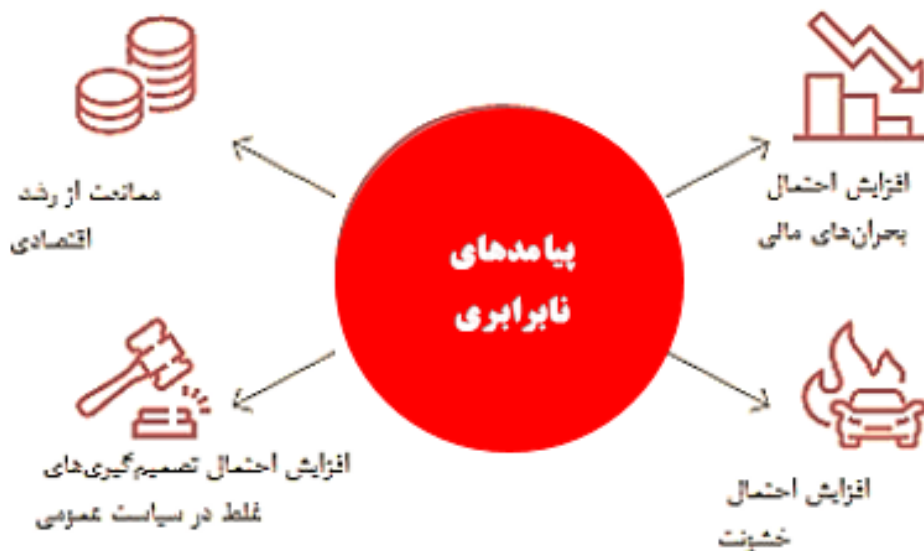
از زاویه تاب‌آوری "خرد"، نابرابری بر توانایی افراد، خانوارها و مشاغل، بر اساس دسترسی نابرابر به حمایت (بیمه) یا عدم آگاهی کافی از آن (به عنوان مثال در نتیجه بی‌سوادی مالی)، در مقابله با حوادث غیرمترقبه تأثیر می‌گذارد.

یک مثال شاخص "نابرابری سلامت" با پیامدهای مربوط به امید به زندگی و نتایج سلامتی است. مثال دیگر در این زمینه، دسترسی نابرابر به حمایت‌ها در مقابل خطرات و بلایای طبیعی است. در فقیرترین کشورهای دنیا تقریباً همه خسارت‌ها و زیان‌های فاجعه‌بار ناشی از بلایای طبیعی خارج از پوشش بیمه‌ای باقی می‌ماند در صورتی که در کشورهایی با درآمد بالا، این سهم (شکاف محافظتی) زیر ۵۰٪ است. پیش‌بینی می‌شود که با گذشت زمان، تغییرات اقلیمی وضعیت نابرابری اجتماعی را در کشورهای کم‌درآمد تشدید خواهد کرد. در این زمینه، بیمه مخاطرات آب و هوایی یک زمینه فعالیت نوظهور است که در آن راه‌حل‌های ابتکاری برای تعدیل این آثار طراحی شده است.

راه‌حل‌های بیمه‌ای

از بیمه اجتماعی می‌توان به‌عنوان ابزاری برای باز توزیع ثروت و درآمد از ثروتمندان به نفع فقرا استفاده کرد. اگرچه بیمه‌های خصوصی در قدم اول برای رفع نابرابری اجتماعی طراحی نشده است؛ اما ارتباط آن با توزیع درآمد و ثروت آشکار است: وقتی فجایی مانند مرگ زودرس یا از کارافتادگی ناآورد اصلی یا اخراج از شغل رخ می‌دهد، خانوارها درآمد یا توانایی تامین مالی خود را از دست می‌دهند. چنین شوک‌ها و پیامدهای ناگوار بیش از همه فقیرترین افراد را تحت تاثیر قرار می‌دهد (همانطور که در شکل (۳) تقسیم منطقه‌ای احتمال مرگ زودرس به دلیل بیماری‌های غیرواگیر نشان داده شده است). بیمه‌ها این مزیت را دارند که می‌توانند حداقل جبران مالی جزئی (برای افراد و کسب و کارها) ارائه دهند که ارزش نسبی آن به احتمال زیاد برای افراد کم‌درآمد بیشترین تاثیر را خواهد داشت. به دلایل فوق و از دیدگاه سیاست‌گذاری عمومی، بیمه‌های خصوصی هم می‌توانند ابزاری مؤثر برای از بین بردن و یا تعدیل نابرابری اجتماعی تلقی شوند.

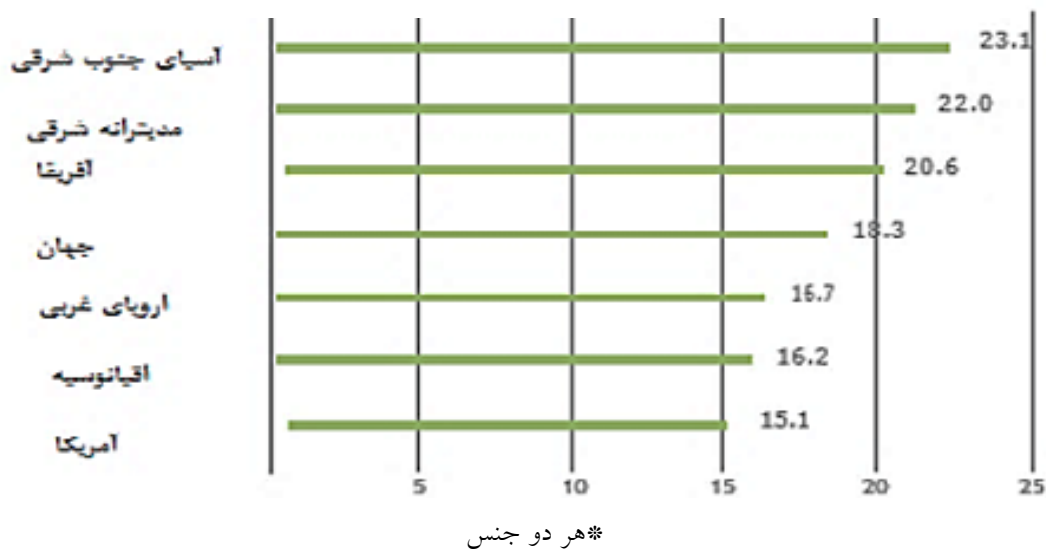
شکل (۲): پیامدهای اقتصادی و اجتماعی نابرابری

منبع: اقتباس از دابلا نارریس (۲۰۱۵)

شکل (۳): احتمال مرگ و میر سنین بین ۳۰ تا ۷۰ بر اثر بیماری‌های مزمن قلبی عروقی، سرطان، دیابت و

تنفسی؛ بر اساس داده‌های سازمان بهداشت جهانی ۲۰۱۶

منبع: داده‌های پایش سلامت جهانی (سازمان بهداشت جهانی)

بخش خصوصی با ارائه بسته‌های بیمه شخصی سازی شده و به طور کلی با پیشنهاد حق بیمه رقابتی به مشتریان، به طور مؤثر برنامه‌های بیمه اجتماعی باز توزیعی را تکمیل می‌کند. علاوه بر این، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، جمع‌آوری حق بیمه، ارائه و تسویه ادعاهای خسارت از طریق روش‌های نوآورانه (برای مثال از طریق تلفن‌های همراه) می‌تواند پوشش را فراتر از کارمندان بخش رسمی گسترش داده و شامل افرادی شود که در نبود این شیوه‌ها، از برنامه‌های بیمه اجتماعی کنار گذاشته می‌شدند. به طور کلی، در کشورهای در حال توسعه، به دلیل ضعف ظرفیت‌های مالیاتی و عدم اعتماد به برنامه‌های دولتی، طرح‌های عمومی مستقل ممکن است مؤثرترین روش برای پوشش خطرات فردی نباشد.

اگرچه به طور ضمنی پذیرفتنی است که بیمه خصوصی می‌تواند مکمل برنامه‌های عمومی در زمینه کاهش خطر فقر و آسیب‌پذیری و افزایش اختلاف در درآمد و ثروت باشد، اما تحقیقات اندکی در مورد اثبات این فرضیه وجود دارد. لی و همکاران^۱ (۲۰۱۷) بر اساس داده‌های بین کشوری (فراملی)، سعی کرده‌اند پیوند بین توسعه بازار بیمه خصوصی و نابرابری را تبیین کنند. این تحقیق نشان داد که بیمه زندگی (که تهدیدات موجود مانند مرگ زودرس و از کارافتادگی دائمی را پوشش می‌دهد) نقش مهمی در کاهش نابرابری اجتماعی نسبت به بیمه‌های غیر زندگی ایفا می‌کند و به طور مشخص، ارتباط بیشتری با افزایش رشد اقتصادی دارد.

تحقیقات موردی در برخی کشورها نشان می‌دهد که بازماندگان و ذینفعان ثانوی فاقد بیمه، در معرض خطر فقر بیشتر نسبت به افراد دارای بیمه زندگی هستند. تحقیق دیگری نقش پایدارکنندگی ثروت و درآمد در دوره بازنشستگی را نشان می‌دهد. خانوارها می‌توانند با سرمایه‌گذاری در بیمه مستمری‌ها^۲ به ثروت بیشتری دست یابند که این امر موید این واقعیت است که افراد بدون مستمری شخصی بیمه عمر در برابر مخاطره و ریسک، علاوه بر آنچه تحت عنوان مزایای بازنشستگی اولیه تحت پوشش قرار می‌گیرد، مجبورند قبل از بازنشستگی مصرف کمتری داشته و پس‌اندازها و سرمایه‌های خود را در دارایی‌هایی در قالب نقدینگی افزایش دهند.

یکی دیگر از مخاطرات عمده و جدیدتری که تعداد خانوارهای بیشتری را درگیر خود می‌سازد، از دست دادن شغل و اخراج است. در واقع، می‌توان از طریق راه حل‌های [در درجه اول] بخش عمومی با آن مقابله کرد. مانند بیمه دستمزد، که مکمل درآمد موقت برای کارگرانی است که پس از استخدام مجدد با کاهش حقوق

1- Lee et al

2- Annuities

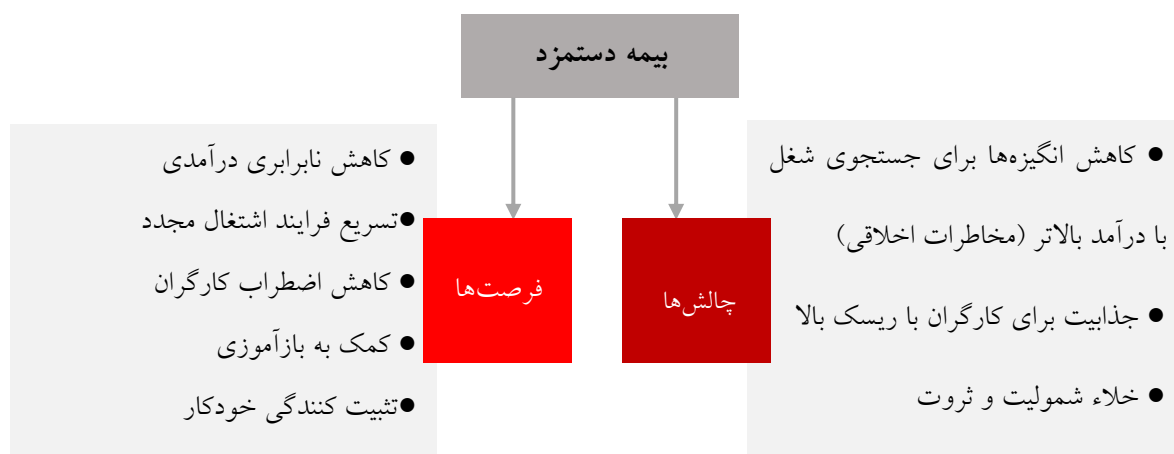
مواجه می‌شوند، این سیاست به طور کلی کارگران با درآمد پایین تا متوسط را هدف قرار داده و بنابراین فاصله درآمد این کارگران با کارگران پردرآمد را کاهش می‌دهد.

حتی اگر بیمه دستمزد به چالش سیاسی (مثلاً در ایالات متحده) تبدیل شده باشد، ارتباط عملی آن در حد موارد خلاصه شده در شکل (۴)، محدود باقی می‌ماند.

از طرف دیگر، مفاهیم و ایده‌هایی در بخش خصوصی وجود دارد که هنوز هم آزمون جدی نشده‌اند از آن جمله می‌توان به بیمه زندگی معیشت^۱ اشاره کرد که هدف آن پوشش دادن مخاطرات اقتصادی طولانی مدت برای افراد با حقوق ثابت ماهانه در هر حرفه عمده و مقوله شغلی است. برای جلوگیری از مخاطرات اخلاقی (وسوء استفاده‌های احتمالی) باید در طراحی بیمه‌نامه‌های زندگی و معیشت سیاست و رویکرد بیمه افراد در برابر مخاطرات جمعی، مانند کاهش درآمد مردم و از دست دادن شغل افراد، لحاظ شود. به طور ویژه، با توجه به نابسامانی مالی ناشی از کووید ۱۹، راهکار بیمه‌های خصوصی می‌توانند به‌طور بالقوه نقش بیشتری در تکمیل برنامه‌های رو به رشد بخش دولتی، برای مثال، از طریق مشارکت‌های بخش عمومی - خصوصی (PPPs) که سابقه اثبات‌شده‌ای در زمینه شروع به کار طرح‌های بیمه‌ای توجیه‌پذیر با مشارکت بخش خصوصی دارد داشته باشند.

این چشم‌انداز نه تنها فرصت‌های تجاری را برای بیمه‌ها فراهم می‌کند بلکه حتی می‌تواند نقش صنعت بیمه را در ایجاد ثبات در روند رشد اقتصادی و حتی جلوگیری از بروز ناآرامی‌های اجتماعی و فشار و خشونت سیاسی نمایان سازد.

شکل (۴): فرصت‌ها و چالش‌های عرضه بیمه دستمزد

منبع: انجمن بیمه ژنو به نقل از آلمریا (۲۰۱۷)

^۱-Livelihood Insurance

جمع بندی

یکی از دستاوردهای مهم جوامع توسعه یافته توزیع مناسب تر مواهب و فرصت های زندگی و کاهش شکاف ها و نابرابری های اجتماعی است. در این بین بررسی تأثیرات مثبت صنعت بیمه بر کاهش نابرابری اجتماعی هم برای سیاست گذاران اجتماعی و هم برای صنعت بیمه باید مهم تلقی گردد زیرا صنعت بیمه از طریق کمک به فراهم ساختن شرایط رشد اقتصادی پایدار، به آسیب پذیری کمتر در برابر بحران های مالی و تاب آوری اجتماعی و تحقق عدالت توزیعی کمک می کند. با توجه به شرایط و شاخص های اقتصادی و اجتماعی جهانی، امروزه افزایش سطح نابرابری اجتماعی، از نظر درآمد و ثروت، به یک "چالش بزرگ زمان ما" تبدیل شده است. تغییرات اقلیمی و همه گیری جهانی بیماری کووید ۱۹ نیز به این چالش افزوده است زیرا احتمالاً این همه گیری اثرات اقتصادی و اجتماعی بلندمدتی را در مقیاس جهانی به دنبال خواهد داشت، از جمله مالیات ها بسیار کاهش خواهد یافت و این امر معضلی برای دولت ها جهت مقابله با نابرابری اجتماعی و فقر روزافزون خواهد بود.

گزارش حاضر به این مهم پرداخته و سهم و نقش بیمه های بازرگانی (اختیاری) در کنار سیاست ها و حمایت های بخش دولتی و عمومی برای تحقق عدالت اجتماعی و کاهش فقر از طریق ایجاد شرایط تضمین ریسک، مدیریت مخاطرات و تحقق شرایط شکوفائی و رشد اقتصادی را مورد مطالعه قرار داده است. طبیعی است که از بیمه اجتماعی می توان به عنوان ابزاری برای باز توزیع ثروت و درآمد از ثروتمندان به نفع فقرا استفاده کرد و اگرچه بیمه های خصوصی در قدم اول برای رفع نابرابری اجتماعی طراحی نشده اند؛ اما اثر این بیمه ها نیز بر توزیع درآمد و ثروت آشکار است.

بنابراین می توان گفت؛ بیمه های خصوصی می توانند مکمل برنامه های عمومی در زمینه کاهش خطر فقر و آسیب پذیری و افزایش اختلاف در درآمد و ثروت باشند، هرچند تحقیقات اندکی در مورد اثبات این فرضیه وجود دارد.

این گزارش نشان می دهد که بیمه های بازرگانی و اختیاری برخلاف تصور اولیه که معتقد است بیمه های خصوصی و تجاری به اندازه بیمه های همگانی و اجباری مانند تامین اجتماعی و سلامت در ایجاد امنیت و عدالت اجتماعی موثر نیستند، به استناد داده های جهانی، حتی بیمه های اختیاری نیز در تحقق عدالت اجتماعی و شکوفائی اقتصادی اثر قابل توجهی دارند.

همچنین در این گزارش روندها و الگوهای جهانی تحولات ثروت، سلامت و فقر و نابرابری و دیدگاه ریسک و تاب‌آوری مرور شده است. نه تنها مردم بلکه شرکت‌های بیمه نیز از شرایط بی ثباتی اقتصادی متضرر می‌شوند زیرا یکی از مهمترین جنبه‌های نابرابری اجتماعی، تأثیر منفی آن بر ثبات اقتصادی و تاب‌آوری جوامع است. بر اساس داده‌های مورد بررسی این گزارش کمیت و کیفیت پوشش بیمه به سطح توسعه کشورها بستگی دارد و در فقیرترین کشورهای دنیا تقریباً همه خسارت‌ها و زیان‌های فاجعه‌بار ناشی از بلایای طبیعی خارج از پوشش بیمه‌ای باقی می‌ماند در صورتی که در کشورهایی با درآمد بالا، این سهم (شکاف محافظتی) زیر ۰.۵٪ است. همچنین در این گزارش به موضوع نابسامانی مالی ناشی از کووید ۱۹ و نیز تغییرات اقلیمی و اثرات آنها بر وضعیت نابرابری اجتماعی در کشورهای کم‌درآمد اشاره و پیش‌بینی شده که این امر تشدید خواهد شد و بیمه مخاطرات آب‌وهوایی را به‌عنوان یک زمینه فعالیت نوظهور که در آن راه‌حل‌های ابتکاری برای تعدیل این آثار طراحی شده است معرفی کرده و در نهایت توصیه‌هایی برای بیمه‌گران، سیاست‌گذاران و تنظیم‌کنندگان مقررات ارائه شده است.

توصیه‌های سیاستی

به منظور رسیدن به پتانسیل‌های اشاره شده، به بیمه‌گران توصیه می‌شود اقدامات زیر را در نظر بگیرند:

- تعامل با بخش دولتی به منظور بررسی شیوه‌های تکمیلی حمایت فعالانه؛ دوره پسا کرونا با محدودیت‌های شدید مالی و افزایش آگاهی شهروندان از ارزش زندگی، سلامت و حمایت از درآمد، زمینه مستعدی را برای ارایه اشکال جدیدی از ارتباط و مشارکت با بخش دولتی فراهم می‌کند.
- تسریع در تلاش‌ها برای نوآوری در محصولات؛ برای خدمت بهتر به گروه‌های مختلف مشتریان، که به ویژه در معرض شوک‌های اقتصادی نامطلوب هستند، بیمه‌گرهای دوران‌دیش و آینده نگر به چیزهایی فراتر از تنها کم کردن ارزش و بهای تولیدات قدیمی می‌پردازند. پاسخ‌های نوآورانه شامل بیمه‌نامه‌های پارامتریک است که توسط تغییرات یک شاخص قابل رصد بوده و با بیشترین میزان شفافیت، پرداخت به بیمه‌گذار (تعهدات) را انجام می‌دهد.
- به خدمت گرفتن تکنولوژی برای طرح موضوع بیمه فراگیر با در نظر گرفتن کارگران بخش غیررسمی؛ زیرا فناوری می‌تواند به ارتقای جذابیت، قیمت مناسب و دسترسی به محصولات بیمه، کمک زیادی بکند.

• ترویج سواد مالی و بیمه‌ای با هدف کاهش نابرابری؛ نتایج تجربی تحقیقات مختلف نقش سواد مالی را در کمک به افراد فقیر در زمینه بهبود وضعیت اقتصادی، تقویت تاب‌آوری و کاهش فقر تأیید کرده و نشان می‌دهند.

سیاست‌گذاران و تنظیم‌کنندگان مقررات می‌توانند توصیه‌های زیر را مد نظر قرار دهند:

- در اقتصادهای پیشرفته، به خدمت گرفتن سازوکار خصوصی تجمیع و انتقال ریسک برای کاهش فشار فزاینده بر روی طرح‌های تأمین اجتماعی عمومی؛ در شرایط جاری، با توجه به شیوع کووید ۱۹، دولت‌ها باید با تلاش هماهنگ در زمینه ارتقای ثبات طرح‌های حمایتی، فعالانه بیمه‌گران و تشکل‌های آنها را مورد توجه و حمایت قرار دهند. چنین تلاش‌هایی باید مبتنی بر اعتماد متقابل و حاکمیت قانون (قطعیت قرارداد) باشد.
- در اقتصادهای در حال توسعه، دنبال کردن کاهش شکاف در تأمین اجتماعی از طریق بیمه‌های خصوصی؛ پایین بودن سهم بخش رسمی و بالا بودن میزان محدودیت مالی در بازار کار بسیاری از کشورهای کم درآمد، محدودیت‌های ساختاری را به تأمین مالی و اجرای طرح‌های دولتی تحمیل می‌کند. معرفی انتقال خطر مبتنی بر بخش خصوصی می‌تواند به گسترش دامنه طرح‌های حمایتی (در این کشورها) کمک کند.
- خط مشی‌ها و مقررات موثر برای شمول مالی؛ برخی نهادهای نظارتی متعهد به پی‌گیری تحقق اهداف شمول مالی، یعنی ارتقاء دسترسی، قیمت مناسب و برابری فرصت‌ها برای دستیابی به خدمات مالی از جمله بیمه هستند. برای تحقق بخشیدن به چنین تعهداتی، وجود انگیزه‌ها و مشوق‌های نظارتی برای تقویت رشد بیمه فراگیر امری ضروری است.